

Semion İvanoviç Aralov (1880-1969)

Semion İvanoviç Aralov, 1880 yılında Moskova'da dünyaya geldi. Ticaret Enstitüsü'ndeki eğitimini tamamladıktan sonra Sovyet Sosyal Demokrat Hareketine katıldı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Rus-Alman cephesinde görev aldı. 1917 yılında cephede devrim lehinde propaganda çalışmalarına aktif biçimde katıldı. Ekim Devrimi günlerinde yapılan İkinci Sovyet Kongresi'nde ordu delegesi olarak hazır bulundu. General Kornilov tarafından tertip edilen devrim karşıtı ayaklanmanın bastırılmasında etkin görevler aldı. Burada gösterdiği başarı üzerine, Lenin'in emriyle Millî Savunma Bakanlığı Harekât Şube Başkanlığı'na getirildi ve bu görevde iken Kızılordu'nun ilk alay ve tümenlerini teşkil etti. Kızılordu ile Beyazordu arasındaki savaş döneminde 12. Ordu'nun başında bulundu. Kızılordu'nun galibiyetiyle neticelenen bu iç savaş sonrasında Ukrayna Orduları Komutan Vekili olarak ordunun muhtelif kademelerinde görevler aldı. Polonya'ya karşı yürütülen askerî harekâtın sonrasındaki ateşkes görüşmelerinde ve Ukrayna sınırının belirlenmesi müzakerelerinde Sovyet heyetinin başkanlığını yaptı. Burada göstermiş olduğu diplomatik kabiliyet Aralov'u 1921 yılında Litvanya elçilik görevine taşıdı. Dolayısıyla Litvanya bir anlamda Aralov'un ilk diplomasi stajını yaptığı yer oldu. 16 Mart 1921'de Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında Moskova Antlaşması imzalanmış, bir ittifak ve dostluk ortamı oluşmuştu. Yine ayrıca aynı yıl yazında kazanılan Sakarya Savaşı, Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki Türk Milli Mücadelesi'nin zaferle neticeleneceğinin ilk önemli işaretini vermişti. İşte böyle bir ortamda Lenin, Türkiye'ye bir diplomatik temsilci göndermek zorunluluğunu hissetti ve bu görevi Kasım 1921'de Semion İvanoviç Aralov'a verdi. 1921 Aralık ayı sonunda elçilik kadrosuyla Moskova'dan hareket eden Aralov, Tiflis'e geldi. Burada, yaveri vasıtasıyla görüşme talebinde bulunan Enver Paşa'nın teklifini kabul etmeyerek, Batum üzerinden gemi ile Samsun limanına indi. 5 Ocak 1922'de Ukrayna Sosyalist Cumhuriyeti'nin elçisi olarak Türkiye'de bulunan ve Türkiye-Ukrayna Dostluk Antlaşması'nı imzalayan Mihail Vasilyeviç Frunze ile görüştü. Ondan Türkiye'nin siyasi ve askerî durumu hakkında bilgiler aldı. Ertesi günü bir Türk süvari birliği nezaretinde Samsun'dan Ankara'ya doğru yola çıkan Aralov, yaklaşık yirmi günlük bir yolculuğun sonunda Ankara'ya ulaştı. 29 Ocak 1922'de Hariciye Vekili Tevfik Rüştü (ARAS) Bey'i ziyaret eden Aralov, ertesi gün güven mektubunu sunmak üzere Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi. Oldukça dost ve samimi bir ortamda gerçekleşen görüşmede Aralov, Lenin'in Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Mustafa Kemal Paşa'ya olan başarı dileklerini ilettiler. Aralov Ankara'daki ilk günlerinde hızlı bir diplomasi trafiği yürüttü. Azerbaycan Türkiye sefiri İbrahim Abilov'u, Türkiye Büyük Millet Meclisinde kilit konumda bulunan kişi ve kurumları ziyaret ederek, ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve askerî durumu anlamaya çalıştı. Bu arada Türkiye, Sakarya sonrası nihai bir zafer için gerekli lojistik hazırlıkları yapmaktaydı. Söz konusu hazırlıkları yerinde görmek isteyen Mustafa Kemal Paşa, bu geziye Azerbaycan sefiri Abilov'la birlikte Aralov'u da davet etti. 27 Mart 1922'de Mustafa Kemal Paşa ile birlikte Ankara'dan yola çıkan Aralov, yaklaşık on gün süren gezi boyunca başta Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa olmak üzere ordu komutanları ile tanışma ve görüşme fırsatı buldu. Yine ayrıca Aralov gezi süresince özellikle Türk ordusunun lojistik ve fizikî durumunu yakından gözleme imkânına sahip oldu. Temasları sırasında ordunun acil olarak bir matbaa ihtiyacı olduğunu görerek, bizzat İsmet Paşa'ya bunun için 20.000 liralık bir nakdî yardımda bulundu. Nitekim bu yardımdan ötürü Mustafa Kemal Paşa Aralov'a 20 Nisan 1922'de bir teşekkür mektubu gönderdi. Aralov 1 Mayıs 1922'de elçilikte 1 Mayıs Bayramı ile ilgili bir kutlama tertip etti ve bu kutlamaya Ankara İmalat-ı Harbiye işçileri ile birlikte bakanlar, vekiller ve çeşitli meslek gruplarından oluşan yaklaşık iki yüz kişi iştirak etti. Bu kutlama halk ve özellikle de işçiler nazarında Aralov'a büyük sempati doğurdu. Yine bu tarihlerde Aralov, elçilikte sıkça Mustafa Kemal Paşa onuruna davetler düzenledi. Dolayısıyla bu durum ikisi arasındaki diplomatik ilişkiyi kişisel yakınlığa taşıdı. Nitekim bu yakınlığın bir nişanesi olarak Mustafa Kemal Paşa 5 Mayıs 1922'de resmini "Aralov yoldaşa" notunu da

ekleyerek, kendisine vermiştir. Bu arada geçen zaman içerisinde Türk ordusu son hazırlıklarını tamamlamış ve Mustafa Kemal Paşa'nın taarruz emrini beklemeye başlamıştı. Nihayet 26 Ağustos 1922'de harekete geçen Türk ordusu 30 Ağustos'ta Dumlupınar mevkiinde Yunan ordusunun büyük kısmını imha ederek, kesin zaferi kazanmış oldu. Nitekim bu büyük zafer Aralov tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilen bir tebrik mesajı ile kutlandı. Mesajda özellikle emperyalizmin mağlubiyetinden duyulan sevinç dile getirilmekteydi. Bundan sonraki süreçte Türkiye önce Mudanya Mütarekesi'ni imzaladı ve ardından İtilaf Devletleriyle Lozan'da barış görüşmelerine başladı. Bu dönemde Aralov'un Başvekil Rauf (ORBAY) Bey ile ilişkilerinin pek de iyi yürümediği görüldü. Bu durum Rauf Bey'in meclisteki bir konuşmasında, "Hakimiyet-i Milliye gazetesi, Türkiye'nin mi, yoksa Rus elçiliğinin mi resmi organıdır?" ifadesi ile iyice gün yüzüne çıktı. Rauf Bey'i bu soruyu sormaya yönelten, diğer bir ifadeyle Aralov'un Türkiye'deki etkinliğini eleştirmeye iten asıl sebep, Türkiye'deki Sovyet Dış Ticaret temsilciliklerinin tek taraflı kazanıma yönelik iktisadi faaliyetleriydi. Nitekim kısa bir süre sonra bu sorun iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin karşılıklı hale getirilmesi ile çözüme kavuşturuldu. Ancak buna rağmen Aralov ile Rauf Bey arasındaki diplomatik soğukluk devam etmiştir. Lozan barış görüşmeleri sürecinde Aralov Türk yetkilileri ile ve de Ankara'da bulunduğu dönem içinde İsmet Paşa ile sıkça bir araya geldi, muhtemel anlaşma maddeleri hakkında fikir alışverişinde bulundu. Lozan'da barış görüşmeleri devam ettiği bir dönemde, Rauf Bey ile arasındaki anlaşmazlığı ileri sürerek görev yerinin değiştirilmesini isteyen Aralov, bu isteğin Stalin tarafından kabul edilmesiyle birlikte, Nisan 1923 ortalarında Türkiye'den ayrıldı. Aralov Rusya'ya dönüşünden emekli olduğu 1957 yılına kadar Sovyet Dışişlerinin muhtelif birimlerinde çalıştı. Türkiye'de kaldığı süre içinde Gazi Mustafa Kemal Paşa ile sıcaklık ve dostluk temelinde diplomatik ve kişisel bir ilişki kuran bu Rus diplomatı, 1969 yılında Moskova'da öldü.

Aygün ATTAR

KAYNAKÇA

AKŞİN, Abdülhahat, **Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi**, TTK, Ankara 1991.

ARALOV, S.İ., **Bir Sovyet Diplomatının Türkiye Hatıraları**, İstanbul 1997.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **Tek Adam Mustafa Kemal**, İstanbul 1966.

CEBESOY, Ali Fuat, **Siyasi Hatıralar I-II**, İstanbul 1960.

GÖNLÜBOL, Mehmet-Cem SAR, **Olaylarla Türk Dış Politikası**, Ankara 2013.

JAESCHKE, Gotthard, **Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, TTK, Ankara 1989.

KOCATÜRK, Utkan, **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi**, TTK, Ankara 1988.

TANSEL, Selahattin, **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, Ankara 1973.

29/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/semion-ivanovic-aralov-1880-1969/?pdf=3925> adresinden erişilmiştir